

Spanje, 5 december 2023

Geachte gemeenteraad, wethouders en burgemeester,

Het heerlijk avondje komt eraan
Dat is u allen vast niet ontgaan

In mijn Grote Boek staat geschreven
Dat u zo van kinderen houdt, dat u ze alles wilt geven:

Een pop, een bal een tol,
Een knuffeltje van schapenwol

Een schone oceaan,
Een menswaardig bestaan,
Zullen we de klimaatcrisis dit jaar maar overslaan?

Helaas, dat lukt ons niet
Verdere opwarming van de aarde ligt in het verschiet

Als oude wijze, wijs ik u graag op uw verantwoordelijkheid
U kunt NU iets doen, dus vooruit met de geit!

Geef de Bossche kinderen dit jaar
Een cadeau zo onweerstaanbaar:

Schone lucht, een burgerberaad,
Een elektrische deelauto, een biologische appeltaart

De Bossche Klimaatcoalitie heeft het u makkelijk gemaakt
Tien actiepunten: daar zit vast iets tussen dat u raakt

Beschouwt u dat als hun Sinterklaascadeau:
Een gezond, groen en eerlijk toekomstscenario

Aan u is nu de volgende zet
Mag ik u adviseren? Een klimaatcrisisnoodwet

Rest mij u veel wijsheid toe te wensen
In uw handen ligt een prachtige toekomst voor alle mensen.

Groene groeten,

Sinterklaas

U kent ons 10 puntenplan al voor een rechtvaardig klimaatbeleid in 's-Hertogenbosch dat wij u overhandigden in september 2021. Speciaal voor de feestdagen, hebben wij die 10 punten voorzien van concrete aanvullingen welke op lokaal beleidsniveau op korte termijn al zijn uit te voeren. We ontvangen hier heel graag uw reactie op .

Bovenaan staat nog steeds:

1 Vertel het eerlijke verhaal

Erken de urgentie van de klimaatcrisis en roep de Klimaatnoodtoestand uit. In een crisissituatie heeft de gemeente de taak om burgers te informeren. Informeer burgers dus over de klimaatcrisis en de gevolgen hiervan. Begin daar zo snel mogelijk mee en blijf dat doen.

We zetten deze oproep in het rood omdat dit de kern is voor de oplossing van de klimaatcrisis.

- Laat een informatief kunstwerk, bijvoorbeeld een CO2-bespaar en duurzame opwekmeter maken op een markante plek in 's-Hertogenbosch door een Bossche kunstenaar.
- Gebruik en deel actief met de Bossche inwoners de gegevens uit bijvoorbeeld de Regionale Klimaatmonitor zodat voortgang kan worden gemonitord richting klimaatneutraal in 2045:
<https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard/co2-uitstoot>
- Vertel de Bossche burgers dat, om een klimaatneutrale stad te zijn in 2045, de klimaatinspanningen ongeveer vervijfvoudigd moeten worden in de komende 23 jaar ten opzichte van de periode 1990-2020.

2 Zet een burgerberaad voor het klimaat op

Zet een burgerberaad voor het klimaat op, om klimaatbesluiten te depolitiseren en burgers beter te betrekken bij wat nodig is. Bosschenaren moeten het laatste woord hebben, niet de economische stakeholders.

3 Faseer fossiele brandstoffen uit

Zorg dat er minder energie nodig is door in te zetten op energiebesparing en de isolatie van alle gebouwen. Steun de woningbouwverenigingen en minima hierbij. Stop met subsidiëren en het gebruik van diesel, benzine, kolen, gas en biomassa. Zorg dat alle energie in 's-Hertogenbosch duurzaam opgewekt wordt in 2030, met behulp van zon en wind.

Concrete aanvullingen:

- Bouwplannen krijgen van de gemeente een CO2-budget wat betekent dat er een limiet wordt gesteld aan de hoeveelheid uit te stoten broeikasgassen tijdens de bouw en vanuit de gebruikte bouwmaterialen.
- Wanneer de gemeente grondpositie heeft in een plan van een projectontwikkelaar dan wordt bij verkoop vastgelegd dat er ENG i.p.v. BENG gebouwd wordt en wordt er een minimum gesteld aan de hoeveelheid circulair bouw materiaal.
- Het zonnepanelenbeleid wordt binnenkort verruimd: schrijf huiseigenaren actief aan om hen hierop te wijzen en help hen op weg met subsidiemogelijkheden en het beoogd revolverend verduurzamingsfonds.
- Faciliteer inkoopvoordeel door verduurzamingsmogelijkheden voor particulieren, door hen samen te brengen en hier een coördinerende en faciliterende rol in te pakken.

4 Verdeel klimaatlasten rechtvaardig

Het herstellen van schade door klimaatrampen kan flink in de papieren lopen. Maar ook het voorkomen van versnelde klimaatverandering kost geld. Verdeel deze kosten rechtvaardig. De sterkste schouders kunnen de zwaarste lasten dragen. Help mensen met lagere inkomens te verduurzamen en laat rijke burgers en bedrijven naar vermogen meebetalen. Creëer nieuwe (klimaat)banen voor mensen die in de transitie hun baan verliezen en bied de mogelijkheid tot heropleiding.

Concrete aanvullingen:

- Laat de onroerend goed belasting mee variëren met het energielabel. Help minima en woningbouwverenigingen met het verbeteren van dit energielabel.
- Al het beleid toetsen op duurzaamheid én rechtvaardigheid waarbij de gevolgen voor dieren, natuur, milieu, klimaat én mens wordt omschreven.
- Er is grote behoefte aan praktisch geschoolde vaklieden om de energietransitie mogelijk te maken. 's-Hertogenbosch zou meer kunnen samenwerken met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het lokale mbo om omscholingstrajecten te ontwerpen en promoten.

5 Promoot plantaardig en biologisch

Bourgondisch genieten kan ook plantaardig, lokaal en biologisch. Presenteer een concreet plan dat duurzamer consumeren stimuleert en verklein zo de ecologische voetafdruk van 's-Hertogenbosch. Doe dit samen met de lokale horeca. Maak van plantaardig de standaard in overheidsgebouwen en promoot plantaardig en biologisch eten.

Concrete aanvullingen:

- Vorm een groep van Bossche koks, die plantaardige, lokale en biologische recepten ontwikkelen en met de gemeente en horeca gezamenlijk promoten.
- Horecazaken worden gestimuleerd en ondersteund om plantaardige opties aan te bieden. Energie-slurpende terrasverwarming moet zo snel mogelijk verboden worden.
- Elk jaar verkleint de gemeente haar ecologische voetafdruk en communiceert met de burgers over de gezamenlijke vorderingen.
- De gemeente moet fossiele reclame & reclame voor vlees in de openbare ruimte verbieden.

6 Kies voor duurzame mobiliteit

Kies voor duurzame bereikbaarheid voor iedereen. Promoot thuiswerken en kies voor efficiënt vervoer. Vergroot en reguleer het huidige netwerk van deelvervoer, maak openbaar vervoer aantrekkelijker en stimuleer elektrisch vervoer. Help mensen met lagere inkomens bij de verduurzaming van hun vervoermiddelen. Vergroot de autovrije zones in de stad, om fiets- en wandelverkeer te stimuleren en aangenamer te maken.

Concrete aanvullingen:

- Stimuleer dat Bossche bedrijven vooral werknemers werven in de eigen regio. Laat nieuwe bedrijven die hier vestigen zich richten op het aanbod van werkkraft van inwoners of dit voor hen passend maakt middels omscholingstrajecten, om overbodig woon- werkverkeer tegen te gaan.
- Citymarketing en regiopromotie kosten veel geld, dat beter aan duurzame en sociale doelen besteed kan worden. De komst van toeristen - zeker als ze met het vliegtuig of de auto komen - is milieuvervuilend en kan voor overlast zorgen.
- Er moeten veel meer leefstraten en fietsstraten komen waar voetgangers en fietsers voorrang hebben. Gemotoriseerde voertuigen zijn te gast en rijden stapvoets. Zo wordt spelen op straat en samenkomen met burens veilig en aangenamer en wordt vervuilend en verspillend autogebruik ontmoedigd.
- Zorg dat fietssnelweg, de F59, met minder auto's en kruisingen gedeeld wordt. Kijk naar mogelijkheden om fietsnetwerken te verbeteren en uit te breiden.
- Het centrum van 's-Hertogenbosch moet autovrij worden.
- De gemeente moet bedrijven en organisaties aanmoedigen om gebruik te maken van fietskoeriers en doet dat zelf ook.

- Laat voor gemotoriseerd verkeer binnen de bebouwde kom een maximumsnelheid van 30 km/h gelden. De inrichting van de weg moet waar mogelijk worden aangepast. Straten zonder trottoirs moeten worden omgevormd tot (woon)erven, met een maximumsnelheid van 15 km/u.
- Verkeerslichten moeten zo worden afgesteld dat voetgangers, fietsers en het openbaar vervoer vaker groen licht krijgen dan auto's. Verkeerslichten moeten worden voorzien van een regensensor.
- Openbaar vervoer moet prioriteit krijgen boven autoverkeer.
- De gemeente moet de parkeer-en-reismogelijkheden vergroten voor reizigers die verder gaan met het openbaar vervoer of fiets. Daarvoor moeten ook de P&R-faciliteiten gratis worden.
- Er moeten snelbussen komen die de meer afgelegen delen van de gemeente beter verbinden met het centrum. Onder andere de Groote Wielen, Empel, Maaspoort, Engelen, Nuland en Vinkel worden hiermee beter bereikbaar met het openbaar vervoer.
- De gemeente moet de haalbaarheid voor de realisatie van treinstations in de Maaspoort en Nuland onderzoeken in samenhang met de toegekende subsidie van het Rijk en de beoogde verbouwing van het centraal station.
- Maak meer carpoolplekken en maak liftershaltes.
- Den Bosch streeft naar Zero Emissie stadslogistiek en ondertekende ook het convenant. Vrachtverkeer moet waar mogelijk worden geweerd uit het centrum en woonkernen. Aan de rand van de gemeente moet een stadshub (overslagpunt) komen waarna verder vervoer van goederen fossielvrij plaatsvindt.
- Verkeerswegen voor gemotoriseerd verkeer moeten door de gemeente niet meer worden uitgebreid of verbreed.
- Initiatieven voor elektrische deelauto's en (elektrische) (bak-)fietsen moeten actief worden ondersteund.
- Maak mobiliteitshubs, op centrale pleinen in de buurten elektrische deelauto's, deel-(bak)-fietsen, aangeboden (voordelig met stadspas) aan bewoners van de buurt. Hiermee bestrijdt de gemeente vervoersarmoede en biedt mensen een alternatief voor de eigen auto.
- Er moet een milieuzone op het water komen: in de binnenstad en in natuurgebieden moeten vanaf 2030 alleen nog boten zonder verbrandingsmotor welkom zijn. Schone vaartuigen moeten voorrang krijgen bij ligplaatsvergunningen.

7 Versnel duurzame bedrijfsvoering

Versnel de verduurzaming van bedrijven door voorlichting en handhaving. Verlang van grotere bedrijven meer dan alleen het nakomen van wettelijk verplichtingen. Pak de bedrijven die milieuregels overtreden voortvarend aan en beloon de successen van bedrijven die duurzame producten en diensten leveren.

Concrete aanvullingen:

- Ga strenger optreden tegen vervuilde en energie-slurpende bedrijven, door de Wet Milieubeheer streng te handhaven, waaronder de energiebesparingsplicht.
- Maak met bedrijven die zich willen vestigen of uitbreiden stevige afspraken die verder gaan dan de geldende wettelijke verplichtingen, zoals zon op dak en isolatie.
- Bedrijven met een grote broeikasgasuitstoot en/of milieuvervuilende activiteiten, zoals slachterijen, de intensieve veehouderij, beton- en asfaltcentrales moeten worden geweerd uit de gemeente. Onderzoek mogelijkheden om grote uitstoters en vervuilers die reeds hier gevestigd te laten stoppen of om te vormen.
- In de stad is ontzettend veel kennis op het gebied van data, onder andere bij de JADS (Jheronimus Academy of Data Science). De gemeente Den Bosch moet het goede voorbeeld geven door zuinig te zijn met datagebruik, waardoor veel CO2 uitstoot kan worden voorkomen. Onderzoek dit samen met JADS.
- Bedrijven kunnen binnen een grotere straal rondom hun zaak verantwoordelijk worden voor het opruimen van zwerfafval dan de huidige 25 meter.
- Vestigings- en vergunningsvoorwaarden moeten worden aangescherpt: nieuwbouw en verbouw van bedrijfspanden moeten circulair zijn volgens de laatste technische standaarden.
- Eigen bedrijfsvoering gemeente: Al het OV en de voertuigen van de gemeente moeten vanaf de eerstvolgende aanbesteding 100% duurzaam aangedreven en emissievrij zijn.
- Voor medewerkers, de raad en het college moet vervoer per fiets door de gemeente bevorderd worden. Voor langeafstandsvervoer gebruik gemaakt worden van openbaar vervoer en elektrische deelauto's.
- Bij de aanbesteding en inkoop van producten en diensten en bij het verlenen van subsidies moeten harde duurzaamheidscriteria gesteld worden over bijvoorbeeld CO2 -uitstoot, biodiversiteit, gifgebruik, dierenwelzijn en fair trade handel. De CO2-Prestatieladder is bijvoorbeeld een veelgebruikt instrument door overheden om duurzaam aan te kunnen besteden.

8 Maak 's-Hertogenbosch circulair

Maak van 's-Hertogenbosch een circulaire gemeente. Zet een ambachtscentrum op en schaal het circulaire bedrijfsleven op. Meet wat de materialen en reststromen zijn, koop als gemeente zelf circulair in, stimuleer inwoners en bedrijven om minder te kopen en beter te scheiden. Word als gemeente zelf circulair in 2026 en heel 's-Hertogenbosch in 2030.

Concrete aanvullingen:

Circulariteit begint met niet kappen van bomen, niet slopen van gebouwen, wegen of bruggen. Maar hergebruik met de minst mogelijke aanpassingen voor het hernieuwde gebruik

- Laat inwoners alleen nog ongeadresseerde reclamefolders ontvangen als zij hier zelf met een ja-ja-sticker of een ja-nee-sticker om vragen.
- We moeten sneller en beter gaan isoleren met gezonde en veilige isolatiematerialen, plantaardige materialen, zoals hennep, stro, lisdodde en vlas.
- Het principe “de vervuiler betaalt” moet de grondslag worden voor gemeentelijke heffingen, onder andere bij de afvalstoffenheffing. Inwoners die minder afval aanbieden hebben dan lagere kosten.
- Maakt voor gemeentelijke gebouwen duurzame meerjarenonderhoudsplanningen, waarmee de gebouwen uiterlijk in 2030 klimaatneutraal zijn, natuurinclusief en fossielvrij.
- Bedrijven en inwoners moeten worden gestimuleerd om kritisch te kijken naar hun aankopen en verpakkingsmaterialen. De gemeente informeert inwoners en bedrijven actief over hoe zij kunnen consuminderen, hun afval kunnen verminderen en afval goed kunnen scheiden.
- Bedrijven die circulair willen gaan werken, moeten actief ondersteund worden.
- Ruilen en delen moet gemakkelijker worden. De gemeente moet lokale ruilsystemen zoals mini-bibliotheken, fietsenbanken en plantenruil stimuleren en faciliteren.
- De gemeente moet de vestiging van Repair Café's stimuleren en faciliteren, i.p.v. de afschaffing van de subsidie voor Repair Café's per medio 2021. Ook tweedehandswinkels, weggeefwinkels en weggeefkastjes moeten worden gestimuleerd en ondersteund.
- Bij de milieustraat in de Kruisstraat (milieustraat Rosmalen) moet ook een kringloop inzamelpunt komen.

9 Behoud Biodiversiteit

Een diverse en sterke natuur zorgt voor de productie van zuurstof, bestuiving van planten, waterzuivering en het beheersen van plagen. De biodiversiteit heeft sterk te lijden onder de klimaatcrisis. Bescherm planten en dieren door de stad te vergroenen. Bescherm natuur in het buitengebied tegen vervuiling en stikstofdioxide-uitstoot. Werk aan meer bewustzijn over het belang van biodiversiteit.

Concrete aanvullingen:

- Geef particulieren handvatten om hun tuin biodivers in te richten. Organiseer adviesmomenten met een deskundige om je tuin ecologisch in te richten. Verwijs ook naar een website met tips en tricks.
- Plant bomen, verbied verhardingen, koppel regenwater afvoer van het riool , ruim verharding op.
- Treed op tegen stikstofemissies in de buurt van de Moerputten, Het Bossche Broek en andere natuurgebieden.
- Koop als gemeente een aantal boerenbedrijven op maak er natuur van. Zorg dat de boer/boerin tevreden afscheid neemt van het bedrijf.

10 Stel een klimaatrekenkamer aan

Stel een onafhankelijke rekenkamer voor het klimaat aan. Deze rekenkamer gaat met jaarlijkse klimaattoetsen na of het gemeentelijke klimaatbeleid (klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en luchtkwaliteit) voldoende bijdraagt aan het bereiken van de klimaatdoelstellingen. Maak klimaatresultaten openbaar en toegankelijk voor burgers

Nog een tweetal concrete wensen als slot.

- Neem de resultaten niet alleen per sector, maar ook per wijk/dorp op in het duurzaamheidsjaarverslag. Zo kunnen er nog gerichtere maatregelen genomen worden.
- Welvaart moet niet meer worden gemeten of nagestreefd aan de hand van economische groei of hoge plekken in economische ranglijstjes. De stad moet indicatoren van brede welvaart leidend maken in het beleid, zoals milieu, gezondheid, welzijn, en een goede balans tussen werk en privé.

